

STM 1923

Ur Fredrik Samuel Silverstolpes brevsamling

Fortsättning

Av C. F. Hennerberg

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

UR FREDRIK SAMUEL SILVERSTOLPES BREV-SAMLING.

Meddelat av C. F. HENNERBERG.

Forts. från årg. IV, 1922, sid. 96.

[A. Excerpter ur brev 1796—1802 från Fr. S. S. till anhöriga i Sverige. Jfr årg. IV, sid. 83.]

Nr 70. Wien 17. 5. 1797. Till fadern.

— — — Af en hazard har jag i dag uti en Bod vid förbi-gående fått köpa Abbé Voglers portrait in quarto, graverat med punkter och så likt att jag igenkände det på långt håll. Äfven-ledes fick jag på samma ställe Kosciusko. Båda dessa ut-länningar tillhöra min Söta Fars samling. — — —

Nr 70 ¹/₂. Wien 17. 5. 1797. Till "Min bästa Sister Charlotte!"

[Härmed avses svägerskan, brodern Axels hustru, Hedvig Charlotta Brakel.]

— — — Jag är viss uppå, att Du ej utan nöje afhörde Concerten uti Ladugårdslands-Kyrkan. Detta mästestycke, som jag numera blott ser på papperet, återkallar mig genom in-bildningen hvad roliga stunder jag öfverlevvat i Sverige. Den trista men likafullt behagliga Musiquen är ej uti Wienarns smak. Han njuter ej det känslfulla om det ej är upblandat med det lekande eller narracktiga. Af den Musikaliska Verlden, som tror sig hafva sitt Recidence på detta ställe, kan jag således mindre profitera än jag värdeligen behöfde. — — —

Nr 71. Wien 24. 5. 1797. Till modern.

[Nämner om, att han inom åtta dagar kommer att sända brodern Gösta ett brev, "som skall innehålla något project i anseende till Mucicalia".]

Nr 73. Wien den 7 Junii 1797. Till fadern.

— — — En landsman har åter inträffat uti Wien, men han är tyvärr Dansmästare. Dess namn är Swab. Han har tagit engagement vid Théatren, och både derigenom och i anseende till hans föga kundskaper kan han ej skänka särdeles nöje åt sin landsman. — En annan Svensk har för några veckor

sedan besökt mig för att visa sitt usla tillstånd. Det var Domprosten Älfs Son, som fordom varit Lieutenant vid Hvita Gardet och sedermera engagerat sig i Preussisk tjenst. En duell med en Grefve Schwerin uti Berlin har efter hans egen utsago skildt honom från Preussiska tjensten. Såsom rymmare har han ej kunnat få bättre tjenst uti Österriket än såsom gemen Soldat. I denna egenskap vistades han 24 tim-mar uti Wien, för att sedermera afmarchera, Gud vet hvart-hän. Jag frugtar nog att hans conduite ej är den bästa. Att hans upfostran blifvit negligerad det märkte jag, emedan han ej ägde det ringaste kundskaper. Hans systrar uti Linköping hafva ej heller det bästa rygte. Likväl intresserar Herr Swab mig, oagadt all sin dans, mycket mindre än den nyss nämnde. — — —

Nr 74. Wien 14. 6. 1797. Till fadern.

Utom hälsan njuter jag ock nöjen. Båda äro nödvändiga i den ställning jag blifvit satt, och jag smickrar mig med att de sednare äfven äro nyttige. För några dagar sedan var jag åter hos Haydn, som nu bor straxt bredevid mig sedan han flyttat en hel fjerdings väg ifrån sitt vanliga Vinter- och Vår qvarter uti en af Förstäderna. Han spelade då för mig på Claver, Violin quartetter, som en Grev Erdödi beställt af honom för 100. Ducater, och som ej få tryckas förr än efter visse år¹. De äro mer än mästerlige och fulle af nya tankar. Under det han spelade ålade han mig att sitta bredevid och se på hvad sätt han indelat stämmorne i partituret. Vidare sjöng han för mig några arior dem han ärnar utgifva på prenumeration då de hinna blifva 24. till antalet. De äro characteriserade af hans vanliga rythme och röja många snille drag och valda idéer. Han berättade mig sjelf huru han procederar då han skall componera något, en sak hvarom jag kommer att blifva ganska utförlig uti mina Annotationer.

En ung Stralsundare vid namn Struck² har inemot 2. år njutit Haydns' undervisning, och har redan utgivit ett värk Trior och en quartette, hvilka äro ganska goda. Han har

¹ Op. 76. Sex kvartetter (däribland "kejsarkvartetten").

² Se denna tidskrift årg. 2 (1920) sid. 1 ff.: Paul Struck, en wienerkompositör från Haydns och Beethovens dagar.

mycket genie och låfvar blifva en stor componist för Instrumental musiken. Han har under den förflutna kritiska tiden behöft mig, och detta är endaste ordsaken till vår bekantskap, ehuru han bor i samma hus med mig; (Jag tror att jag förut någon gång nämnt att huset hyser mer än 3,000 invånare.) Herr Strucks' sällskap är mig rätt angenämt, emedan han har en god caractère och mycken tillgifvenhet för det land som vi båda anse för vårt hem. Hans flit och arbetsamhet öfvergår all beskrifning, och jag hoppas den skall bereda hans rygte hos dem som en gång kunna disponera om hans lycka.

Efter jag ännu är på den Musicaliska stråten bör jag ock nämna att de rum hvaruti jag sednast hörde Haydn spela, äro desamma som Mozart bebodt, och uti hvilka han komponerat så många mästerstycken. — — —

Nr 75. Wien 21. 6. 1797. Till modern.

— — — Till Haydns bekantskap har min Söta Mor med alt skäl lyckönskat mig. Jag roar mig så ofta jag kan i hans sällskap och han trakterar mig alltid med Musik. En gång ärnar jag ock traktera honom tillbaka på samma sätt, emedan jag då bjuder 4. spelare till qvartette, hvartill han sjelf sagt att mina rum äro ganska goda. Som de äro målade på muren efter allmännaste bruket härstädes, gifva de godt echo, och jag förmodar att den Haydniska musiken, väl spelad, skall göra sin mästare nöje. — Hvad Symphonie compositionen beträffar finner jag nu att han är den förnämsta, äfven framför Mozart, som dock öfverträffat honom i Snille. Kraus är sublimare än båda, men ej så fintelig. Han är mera delicate, och har aldrig distractioner sådane som Mozart. Haydn är lärdare än Kraus, men Kraus kunde vara lärdare om han ej förkastat det af ett skäl som mennisko-hjertat gillar. — Jag har gjordt Haydn présent af Krausens Musik vid K: Gust: III:s bisättning, och jag förmodar han skall finna den ett mästerstycke af lärdom, djuphet och sublimité. — Till de yttranden jag här vågat bör jag sluteligen lägga de orden, *efter min tanke*. Annars förtjänade jag ingen förlåtelse för de misstag jag kunnat begå i mina omdömmen. Musiken och Måleriet utgöra nu mina lediga stunders tidsfördrif, det vill säga ej såsom practicus, men såsom studerande och betraktande. — — —

Nr 83. Wien 16. 8. 1797. Till modern.¹

— — — Min Post har i dag varit ganska vidlyftig, ty jag har måst besvara ett bref ifrån Capellmästaren Hæffner, uti åtskillige Operans angelägenheter, och jag har tillika samman-skrifvit en épistel till Bror Gösta; men detta är mitt tidsfördrif aftonen före postdagen. Om båda dessa brefs fortskaffande anhåller jag på det ödmjukaste. Bror Carl torde veta, eller i annat fall lätt kunna få veta hvar Hæffner nu bor. — — —

Nr 86. Wien 30. 8. 1797. Till brodern Carl.

— — — Något som jag saknar i ditt bref är nämnandet af Wesströms tillstånd. Har han ej spelat någon rôle i Ekholms sällskapet² eller på sitt Orgverk? — — — Ännu några frågor om mina Vänner. — Hvad gör snillet Byström nu för tiden? Huru mår Ziervogel, och huru mår Engmark? Tillvärkas ej några Sonater eller Arior i deras rum? Det vore skada om Byström ej skulle fortfara att skrifva Musik. — — —

Nr 88. Wien 13. 9. 1797. Till brodern Carl.

[Handlar bl. a. om en resa till Furst Esterhazys slott Eisenstadt i Ungern. Av musikaliskt intresse är blott följande meddelande: "Haydn, som bor där öfver sommaren besöktes".]

Nr 89. Wien 20. 9. 1797. Till brodern Axel.

[Ett långt brev på 14 sidor ur vilket följande utdrag här meddelas. Ehuru icke av direkt musikaliskt innehåll torde det vara av intresse för att giva ett begrepp om den andliga atmosfär, inom vilken musiken och andra sköna konster i det dåtida Wien hade att leva.]

— — — Du önskar få en idé om Vettenskapernas, Vältalighetens, Poësiens och Målningens tillstånd i Wien. Du har rätt att svaret på en så vidlyftig fråga ej bör innefattas uti ett enda bref, men delas på flere. Det lilla jag i dessa vägar erfarit har ock tid efter annan inryckt uti mina små epistlar. Bror Gustaf, som på längre terminer ej genomläser dessa, har fått apparta bref i detta ämne och Stenhammar har likaledes fordrat dylike underättelser af mig. Om jag således nu uprepar åtskilligt af hvad Du förut hört, så lär Du ursägta mig derföre. —

Universitetet uti Wien är ej af de berömdaste uti Tyskland, men äger likväl ett af de främsta rummen bland dem som

¹ Detta brev fick modern aldrig se. Det anlände nämligen den 13 sept. Dagen förut, den 12 sept. hade hon avlidit.

² Har avseende på Ekholmen.

hysas uti den Catholska delen af detta land. Du lärar sjelf här af draga den slutsatsen att uplysningen hos den ringaste och medel Classen bör sättas under den som characteriserar inbyggarna i de Protestantiske Länderne. Denna skillnad är ock ganska märkbar, och nästan frappant. Bland Professorerne vid detta Universitet äro många Abéer och Munkar. Den Medicinska facultéten utmärker sig framför de öfriga, och dertill är förmodeligen den rycktbara van Swieten ordsaken. Han dog här för vid pass 20. år sedan. Professorn uti Natural Historien Jacquin, som är ledamot af vår Vetenskaps Academie, är af de nu lefvande den som har största ryktet. Abbé Dannemajjer skall äga mycken lärdom, den han använder på Kyrko Historiens skrifvande. I juridiquen utmärker sig ingen. Man rémarquerar att denna vetenskap är här som mäst négligerad, då likväl Tyska Rikets förnämsta Domstol résiderar uti Wien. Men man bör tillika veta, att Ledamöterna i denna Domstol tagas ur hela Riket, och ej blott ibland Kejsarens undersåtare. — De Österländska språkens kännedom är här mycket i rop. Det Latinska läses *väl* af alla som studerat det ringaste. I Ungern läses de Latinska Autorerne af alla dem som hafva nog cultur för en sådan Lecture, och i skolarne i detta land läres Latin och Tyska såsom lika oumbärliga.

I den odogmatiska Philosophien vet jag ej nämna någon Professor. En Jude vid namn Ben David äger djupa insigter i den Kantiska. Han har skrifvit en Kritik der reinen Vernunft, som ej lärer innefatta något nytt, men som säges vara mera klar än Kants. Äfven har han skrifvit en kritik öfver smaken i de fria konsterne. Jag känner honom ganska noga och finner honom såsom æstheticus ganska interessant. För ett par månader sedan förvisades han ifrån Wien. Den saken må Consistorium explicera. Jag tror han nu uppehåller sig uti Bresslau. — En vid namn Delin, förvisad för Kantianisme utur Båijern dess fädernesland, men af Kejsar Joseph antagen till Professor uti Philosophien vid ett Universitet uti Ungern, vistas nu uti Wien, men utan att kunna använda sina vidsträckta kundskaper till det allmännas nytta. Han vann under Leopolds Regering tre processer som anställdes mot hans grundsatser. Den fjärde förlorades, och det kostade honom sysslan. Han måste lefva uti Wien, ty han har här

träffat välgörare som hederligen underhålla honom. Men det är just här som han måste vara ovärksam. Jag känner honom mer än Ben David, men har funnit den sednare mer intressant uti umgänget. — Ändteligen torde det roa dig att veta att den bekanta Reinhold uti Kiel, som skrifvit Briefe über die Kantische Philosophie och mycket annat, så godt som härstammar ifrån Wien. För 13. år sedan var han här Munk af Barnabiter eller Michaëliter Orden. Han var Ordens novitie-mästare, och där af har följdt att ingen enda af de dåvarande éléverne qvarblifvit vid Orden, men att en af dem sedermera blifvit Phil. Prof. vid Universitetet uti Ollmütz. Rheinhold, som fordom hette Don Pius, och läste Mässor i Michaëls kyrkan, blef af Petzold i Leipzig låckad ifrån Wien för att gå till Crusianska Secten. Men han hade redan studerat Kant i hemlighet. Då han i Leipzig förfölljdes af Ex-jesuiten, reste han till Weimar och gifte sig med Wielands dotter. — Till hans biographie hörer ännu mycket; men det blefve för vidlyftigt att här omnämna allsammans.

En benämnd Smith har begynt en Tyska Rikets Historia. Då den första delen var utgifven ärböd honom Kejsar Joseph att komma till Österriket. Han fick genast en Profession uti Historien här vid Universitetet, med åliggande att fortfara sitt Värk. Knuten härutaf är den, att Smith såsom tjensteman skulle finna sig föranlåten att antaga en mindre opartisk skrifart, och detta har synbart influerat på alla de öfriga delarne af Värket. Stilen i detta arbete är mycket värderad. Då Smith dog ankom en Prest vid namn Milbiller och åtog sig fortsättningen. Här af är ännu blott en volume tryckt, men den skall fullkomligen égalera hvad Smith utgifvit. Milbiller har ingen syssla, utan lefver helt incognito i en förstad af Wien.

Nu till Vitterhets idkare. — Håf Råderne Sonnenfels och Birkenstock äga ostridigt de främsta rummen ibland dessa. Den förre är Secreterare vid Akademien för de Sköna Konsterne. Han är äfven Själén uti en så kallad Håf-Comission som har lagarnes förbättring till föremål. Dessutom är han ock Embetsman och Medlem af General Directorium. Han har fordom utgifvit strödda Afhandlingar öfver Stilen uti Affairer, den han ock fullkomligen reformerat. Alla Kejsersliga förordningar och påbud af någon betydenhet upsättas af

honom, och de kunna värkeligen citeras såsom mönster. Ut i Maria Theresias tid afskaffades alla pinliga förhör, och det såsom en följd af Sonnenfels's tretton gånger itererade förslag. Sådant tyckes visa mycket courage, och han vill gärna sjelf att man skall så anse saken. Men Maria Theresia gjorde affaire af att vara innovatrice och hon ägde tillika mycken sann människokärlek. Alt hvad Joseph gjorde var af henne uttänkt. Men hon gick mera försigtigt tillväga än hennes Son. Afslaget på Sonnenfels's förslager torde således böra anses såsom blotta upskof. — Vidare har Sonnenfels förbättrat Théatren, bortjagat Harlequin ifrån densamma och i allmänhet reformerat alt hvad som saknat smak.

För så stora värf fordrar ock Sonnenfels högaktning af alla dem han nalkas. Han har ännu ingenting gjort som han ej sjelf omtalar, och han har ofta satt mig i den djupaste förundran. Det är en égoisme utan like. Han berömmar vid 63. års ålder till och med sin figur och nämner huru sorgfällig han är att ingen négligence skall röjas i hans klädebonad. Han äger för öfrigt de flästa både fel och förtjenster af en ung man. Jag är som aldra oftast i hans sällskap och känner honom så nära som åldren tillåter.

Birkenstock är ock Embetsman i samma Collegium som den nyssnämnde. Han är en stor Latinare, men roar sig mäst med Stenstylars och låfqvädens författande. Du vet att conjuncturen likväl ej mycket prêterar sig dertill.

Den förnämsta bland Wiens Poëter är nyligen död. Han var Secreterare vid Théâtre Directionen och hette Alxinger. Hans tryckta arbeten innefatta dock mäst små versar dédicerade till Personer. Hatschka skrifver nu blott för conjuncturen. Blumauer är Poët och Bokhandlare. Hans Frimurare Sångar äro mäst bekante. Han har travesterat 9. böcker af Æneiden. Då man läst en har man visst skrattat nog.

Bland Poëterne bör Håf Poëten Abbé Casti ej förglömmas, ehuru han förledit år fick först consilium prudentia och sedan consilium abeundi. Det är redan 9. månader sedan han bortreste. Han skrifver blott Italiensk vers. Hans fel torde vara det att han ej alltid är orthodox. Vid Tornér-Spelet år 1777. var han uti Sverige. Han är nu ganska gammal, men är likafullt af de nöjsammaste umgängesmenniskor genom sin beläsenhet och sin fallenhet för satyren.

Ledamotinnan af Vår Vitterhets Academie, Princessan Giovanni, född Baronessa Mudersback, intresserar Dig så mycket mer att känna, som hon bedt mig sända Dig complimenter. Jag gör henne ibland visite, emedan det roar henne att tala om gens de lettres uti Sverige. Hon berättade mig nyligen att hon för 5. à 6. år sedan ärnade svara på en af Witterh: Academiens pris-frågor och att begynnelsen till hennes afhandling redan var gjord. Som frågan ännu ej är besvarad sade hon sig vara sinnad att fullfölja arbetet. Då jag underrättade mig om ämnet fann jag det vara detsamma med det du på Franska afhandlat, hvarföre jag bad henne lämna mig den sednaste delen af Academiens Handlingar, den Frédenheim skickat henne. Hon blef mycket surprenerad att finna en sådan afhandling författad af en Bror till mig. Jag måste genast göra lecture, och belastades med beröm och complimenter till Auctor. Jag har glömt uttrycken, men de voro så artiga som möjligt.

Hon talar ganska väl, men mycket för mycket. Innan kortt är hennes arbete öfver sättet att använda utländska resor till upfostran, af trycket utgifvit. Det är skrifvit på Franska och är stäldt till hennes Son som upfostras uti Neapel. Värket är försedt med Princessans portrait, hvilket dock är föga likt. För öfrigt är éditionen af de elegantaste. Jag nödgas bekänna att uti de stycken hon för mig upläst röjes mer moderligt interèt än snille drag. Stilen tyckes mig vara vacker. Hon är en stor hatarinna af Rousseaus' uti Emile öfver samma ämne införda Capitel.

En Bok kallad Briefe eines Eipeldauers har här utgifvits uti små brochurer, hvilke nu stiga till ett stort antal. Den är för ett par veckor sedan förbuden till fortsättning. Författaren heter Richter och bor uti Wien, ehuru han låtsar skrifva från en By nära staden kallad Eipeldau. Hans ändamål har varit att afmåla sederne, tonen och bruken uti Wien med alla dess förstäder. (Nota bene hvarock en af dessa har värkligen en egen caractère.) Utan att hafva varit här förstår man ej en enda sida af denna Bok, ty utom det att Tyskan är här aldeles vanskad, är Språket med flit inrättat efter Pöbel dialecten. Man kan jämföra Stilen med den uti Claudii Asmus' omnia sua suum portans, som utgifves uti Wandsbeck,

en by bredevid Hamburg. — Jag tror att Hr: Richter för-syndat sig genom sitt genie.

Uti Wien finnas inga Journaler, hvarken litteraira eller politiska, och sådana äro knapt i manna minne. Blott några medelmåttiga censurerade Weckoblad. Många böcker äro här förbudna, men alla få införskrifvas då man teknat sitt namn under réquisitionen, hvilken sedermera går till högre ort. Af landets barn och embetsmän är detta prérogatif ej användbart. — Utlänningar böra akta sig att ej väcka policens upmärksamhet. Ministrar hafva ock som oftast sina considérationer.

Medel Classen af menniskor har öfveralt i Tyskland der jag varit mycken cultur. Jag tror att man ibland det så kallade bättre folket sällan träffar likasom hos oss fullkomliga idioter. Tidehvarfvets officerare lära väl göra ett undantag härifrån. Tonen att conversera ibland karlar är nästan cathedrens: den är ej angenäm, men den röjer ofta mycket förstånd. Fruntimren äga framför våra beläsenheten. Den gör dem ej alltid oangenäma, men merendels onyttiga. Husliga dygder träffas sällan hos könet uti Wien. — — — Nöjen njuter jag föga, och om mina bref tyckas vittna om annat, så är det derföre att de sällan kunna hysa andra ämnen. Summan af de så kallade plaisirerne blir väl ej stor; men det hindrar ej att jag njuter många angenäma stunder. — Sjunga och spela är nästan bortlagt. Jag bjuder väl ändå en gång till att sjunga och spela för mina Svenska Vänner. — — —

Nr 99. Wien 29. 11. 1797. Till Fadern.

[Nämner om att Fr. S. S. avsänt ett paket noter till Baron Nolcken och en rulle med noter till Sekreteraren P. Frigel.]

Nr 101. Wien 13. 12. 1797. Till bror Carl.

— — — Det intresserade mig mycket att få underrättelse om Secreteraren Frigels goda tillstånd. Jag samlar ständigt, ehuru småningom, Musicaliske notioner som kunna roa honom. Hälsningar vid tillfälle. — — —

För att nu roa dig med något om mina nöjen, vill jag säga Dig att jag för några dagar sedan hade en Concert hemma hos mig, bestående af fyra goda spelare. En Fleut-traversist, Turner, som varit i Sverige, var ock med, så att Quintetter kunde uppföras. Clavér musik dessutom. Haydn var en af de 4. Åhörarena och roade sig godt dervid. Musik

gafs af 3. närvarande Mästare. Af Kraus upfördes ock en Quintette, som är af de skönaste. — — —

Nr 103. Wien 27. 12. 1797. Till bror Axel.

[Skildring av den gångna julaftonen, som tillbringats i dyster ensamhet med livliga erinringar om hemmet, som lidit en oersättlig förlust genom moderns kort förut — den 12 september — timade fränfälle.]

— — — Uti denna ensamhet flydde mina timmar ända till kl: 10, då en pommersk landsman vid namn Struck, élève af Haydn, den jag bjudit till mig, ankom. Med honom åt jag till aftonmåltid Hetvägg, den enda Svenska rätt jag förstod att bereda. Klockan 12. gingo vi båda ut för att höra Mässorne uti några kyrkor, ett slags nöje för Musik-älskare, hvilket räckte till kl: 1. då jag borde anse min Julafton lupen till ända.

Juldagen på morgonen hörde jag en av de skönaste Mässor uti St. Stephans Kyrka utaf Albrechtsberger,¹ som härom prevenerat mig. Efter-middagen åhörde jag en stor Concert hos Gref Esterhazy, hvarest Symfonier gäfvos utaf Wrantzky's² composition. Annandag Jul tillbringades hemma, och i dag som är Tredjedagen, har jag min post att sköta. Jag kan ock nu anse min Jul-helg såsom slutad, ty här brukas inga särskilda nöjen såsom uti Sverige.

Casström uti Dresden skrifver följande: "Ifrån Secreteraren Frigel har jag ej hört ett ord, men väl af Naumann, som frågar mig ofta om ännu ej bref ankommit för honom." — Vid tillfälle torde Du gifva Secret: Frigel del häraf. Naumann sätter oändeligt värde på hans hågkomst. Mina hälsningar lär Du härvid bifoga. —

Såsom Musik-vurm har en tanke fallit mig in, den jag nu vill meddela Dig. Svenska Musicaliska Academien skulle utan tvifvel vinna uti anseende, om den likasom våra andra på lika sätt organiserade Academier, antoge Utländska Ledamöter. Sådant skulle låcka componister till Sverige, ty componister hafva merendels mycken fåfänga. Haydn blef i England gjord till Doctor uti Musiken, och oaktat mycken

¹ J. G. Albrechtsberger (1736—1809). sedan 1792 kapellmästare vid Stephansdomen (1794 Beethovens lärare).

² Paul W. (1756—1808) tillhörde Esterhazykapellet under Haydn. På sin tid mycket berömd symfoni- och kammarmusikkompositör.

naturlig modestie är han deraf så smickrad att det ökat hans håg att göra en tredje resa till detta Land. Naumann som varit i Sverige, som komponerat för Svenska Theatern, och Haydn, Musikens närvarande Fader, vore väl de förste som borde ihåggkommas. Salieri och Albrechtsberger, den största contrapunktist uti Europa, och af Haydn såsom sådan erkänd, skulle visst gifva vår Musik mycken lustre; flere andre onämnde. Häröfver torde Du kunna öfverlägga med Secreteraren Frigel. Antagnings-brefven böra ej vara förknippade med någon utgift för sådane ledamöter, i anseende till svårigheten att indriva dylike obetydliga Summor, dem Musici, med deras vanliga snålhet, ej skulle anse för obetydliga. För mig skulle det blifva ett utvaldt nöje att få öfverlämna något kallelse-bref till den eller dem af Wienska componisterne som komme i åtanka. — Om projectet förkastas lär Du likväl gifva mig tillgift för uppfinningen.¹

Sällskapet Utile-Dulci är ju nu å nyo upplifvat? Åtminstone äro Tal därstädes hållna. Skulle ej äfven ett Tal hållas öfver Kraus? Skulle ej Secreteraren Frigell villja hålla det? På detta ställe är han vida högre värderad än i Sverige. Haydn, Albrechtsberger och flere, nämna härom såsom ett af de största Snillen som funnits, och de citera vissa af dem kända piécer såsom classiske arbeten hvilke ej kunna öfverträffas. Det har surprenerat mig att höra honom efterfrågas af Academi, af Embetsmän, af lärde Ståndspersoner och af lärde Fruntimmer. — Secreteraren Frigel äger visserligen flere biographiske underrättelser om honom. Ännu flere stå att hämta af Vikmansson och af Stridsberg samt genom bref till Krausens ännu lefvande föräldrar, hvilkas adresse äges uti Sverige. Om jag får del deraf kan jag ock samla något. —

Men nu lär Du snart tro att jag slagit mig på project-makeriet. Ingen ting mindre. Denna idé hade kanske aldrig fallit mig in om jag ej förtrutet att vi uti Sverige ej

¹ S:s projekt vann akademiens bifall, och d. 5 sept. 1798 invaldes J. Haydn och J. G. Albrechtsberger i Wien samt A. E. Grétry och S. Dalayrac i Paris. A. Salieri i Wien och Gossec i Paris kallades året därpå. Förut hade väl utländska ledamöter invalts men först efter gjord ansökan. Aspiranternas insända kompositioner hade därvid noga nagelfarits och bedömts. Se härom O. MORALES och T. NORLIND, Kungl. Mus. Akad. 1771—1921, Sthlm 1921, s. 24 f.

vetat högt nog skatta förtjensten hos en man af så allmän agtning uti andra länder. Jag har kanske orätt: vi hafva skattat honom högt, men ej uti lika mon hedrat honom. — Skulle någonsin ett Tal öfver Kraus utgifvas, skulle jag lätt kunna sedermera besörja en Tysk öfversättning deraf. Men då fordras att det biographiska är tillförläteligt.¹ — I Sverige säger man Kraus vara född uti Mannheim. Här är det mig försäkrat att han är ifrån Neustadt uti Bäjern.²

Nr 105. Wien 10. 1. 1798. Till fadern.

— — — Carnevalen, det vill säga Dans-tiden, tog sin början Trettondedag Jul, och räcker till Fet-tisdagen. Det är under hela året den enda tid på hvilken man i Catholske länder roar sig, ty man roar sig aldrig utan med Dans. För mig har denna tid ej det ringaste värde. — Efter Carnevalen kommer Fastelagen, då Concerterne börja vankas. Tvänne stora Conserter blifva upförda af Haydn hos Furst Schwarzenberg, hvartill Musiken nu är under arbete. En del deraf har Haydn spelat för mig, och den låfvar mig ett stort nöje. Det är ett Oratorium, kallat *Skapelsen*.

Nr 111. Wien 14. 2. 1798. Till fadern.

[Nämner om ett bifogat brev till Fröken Pollett från hennes morbror i Wien.]

Nr 112. Wien 21. 2. 1798. Till bror Carl.

Casström besvarar sig att Secreteraren Frigel aldeles glömt bort honom och Naumann.

— — — Den bekante Kotzebue är nu uti Wien, och är antagen till Théâtre-Scribent med stadig lön, efter den fornde Theater-Secreteraren och Poëten Alxinger, som dog för några månader sedan. Detta steg har Présidenten Kotzebue gjordt. Men Présidentskapet uti Riga lär hafva varit synonymt med Magistratsperson. Tvänne sköna Operor af Salieri gifvas nu som oftast, den ena kallad Axur, Konung utaf Ormus,

¹ Även detta projekt upptogs av akademien och d. 24 maj 1798 gavs en minnesfest öfver Kraus, varvid prosten Carl Stridsberg höll minnestalet, vilket sedan utgavs i tryck (s. å.), försett med en biografisk inledning av P. Frigel. Häffner dirigerade och hovkapellet medverkade vid festkonserten. Se MORALES-NORLIND, Kungl. Mus. Akad. 1771—1921, s. 15 f.

² Joseph Kraus var född 1756 i Miltenberg vid Main. Fr. Sam. Silverstolpe utgav 1833 en biografi öfver Kraus jämte brev av honom.

och den andra Palmira, Drottning i Persien. De äro mästrelige, men här och där Comiske uppå Italienska viset. — —

Nr 113. Wien 28. 2. 1798. Till fadern.

— — — En concert hos den bekante Musik-Componisten Gyrowetz, och en annan hos Professorn vid Målare-Academien härstädes, Lampi, äro de förnämste nöjen jag denna sednare tid njutit. — Hos Lampi träffade jag umgänge med nästan alla konstnärerne uti Wien, dem jag dessutom förut mer och mindre intimt känner. — — —

Nr 116. Wien 28. 3. 1798. Till brodern Carl.

— — — Sedan ett par veckor befinner sig här uti Wien den bekante Musik-Componisten och Violinspelaren Kreuzer, som Schmann sedt uti Paris, och som satt Musiken till Lodoiska. Jag har hört honom uti Private sällskaper. Han har tvänne år rest uti Italien på Fr: Républiken bekostnad, för att samla Gammal Musik till ett National-Institut hvarvid Kreuzer är en ibland lärarena. Han har funnit mer än 2,000. Partiturer af Léo, Corelli, Jomelli, Durante, Pergolesi m: fl., och äfven af Händel. Han försäkrar att Musiken nu är så förfallen uti Italien, att de största Mästarena, såsom Cimarosa och Paisiello nödgas fylla deras Operor med Chansonnetter och Vaudeviller, emedan allmänheten genast skäller dem för Capell-mästare och nedtystar orchestren så snart något stycke uti högre eller lärdare stil förekommer. Också arbetar man nu högst 1. månad på en hel Opera. Jag har redan douterat mig häraf då jag på detta ställe hört så mycket medelmåttigt af de berömdaste Compositeurer uti Italien.

Den bekante Poëten Blumauer, som travesterat 9. böcker af Eneiden, är nyligen härstädes avsmnad. Hans Frimurare Sångar, dem jag ej läst, skola vara af hans bästa arbeten; men elljest har han i sednare tider blott skrivit i den comique genren.

Kotzebue kommer att utgifva en Théâtre Journal, hvaraf Prospectus låfvar mycket godt för den usla Wiener-Théatren. Jag är prénumerant på densamma, och längtar se om författaren blir opartisk.

Alla dessa notioner lär Du vara snäll och lämna Bröderna Axel och Gustaf, samt Secreteraren Frigel. — — —

Nr 117. Wien 4. 4. 1798. Till fadern.

— — — [Brodern Carl ombedes att för brukspatron Schön nämna, att dennes båda brev av den 6. och 9. mars "uti Valthorns-saken" framkommit.]

Nr 118. Wien 11. 4. 1798. Till brodern Carl.

— — — Den 1. och 2. April, tvänne dagar å rad, uppfördes under Haydns egen direction de 7. Orden med tillsats af Vocal, så väl à quadro som Choeurer. Det är öfver all beskrifning hvad denna Musik vunnit uti effect genom förändringen. Declamations-fel finnas dock många, och detta har ej kunnat undvikas då orden blifvit efteråt passade till instrumental-musiken. Af detta skäl böra ej orden altför noga granskas; men värkan af det hela är förundransvärd. Haydn blef i många omgångar applauderad, ej allenast för sin Musik, men äfven för sin blotta Person. — — —

Nr 120. Wien 25. 4. 1798. Till brodern Carl.

— — — Bror Axels tysta inträde i Vetenskaps-Academien, och Stenhammars i den Svenska, voro interessanta nyheter för mig. — Jag hade visst deltagit i de tårar som fälldes vid Talet öfver Kellgren. Men mina hade runnit för Författaren. Mätte Hans hälsa en gång fullkomligen återställas!! Jag bilägger härvid ett bref till Haeffner uti en affaire för Opera-Directionen. Om Haeffners närvarande hus och hem torde Du lätt blifva underrättad, hvarefter Du behagade låta tillsända honom brevet. — — —

Nr 121. Wien 25. 4. 1798. Till brodern Axel.

— — — Med största intérêt har jag inhämtat den uttänkt förändringen af Musicaliska Academien. Under Hr: Frigells Secretariat kan visst mycket godt uträttas för den Musicaliska Saken i Sverige.

Jag har visst fått båda Secreteraren Frigells bref och det så längesedan att jag blyges tänka på min tystnad. Jag vet ej huru många gånger jag ärnat skriva honom till. Villjan har jag haft ganska ofta. Emedlertid har jag gjordt många annotationer om Musici uti Wien, hvilka då de en gång hinna blifva i ordning satte, kunna roa mina Svenska Vänner, och däribland främst Secreteraren Frigel. Ofta har jag regretterat att tiden är mig otillräckelig att studera Théorin af Musiken, utan hvilken man blott dömmar efter organen och lynnet. — — —

Blumauer är död. Kotzebues Théâtre-Tidning begynner med mai månad, och är mycket efterlängtd. Den största Sångare som nu lever, Marchesi, är uti Wien och uppträder snart på Théatren. Den största Sångerskan, Fru Billington, var likasom Marchesi engagerad för flere månader, men kommer ej efter hon har en Fransk älskare som ej kan öfvergifvas. Marchesi är Castrat. Näst honom anses Castraten Crescentini vara den förnämsta, och honom hörde jag för ett år sedan ofta, ehuru med mindre enthousiasm än den allmänt rådande. — Kreuzer, som komponerat Lodoiska, är afrest med Ambassadeuren Bernadotte. — Haydns Skapelse, ett nytt Oratorium, gifves om 8. dagar för första gången. Jag har redan hört det mästa deraf spelas ur partituret af auctor sjelf. — —

Nr 123. Wien 9. 5. 1798. Till fadern.

— — — Jag ser att min Söta Far, utom en distinction inom Frimurare-Orden, haft det nöjet emottaga Drottningen uppå den vanliga Concerten. Detta förnäma främmande uti Bror Axels rum, har väl icke mycket oroat honom, som utan tvifvel fördt sin Violin uti Pergolesis sköna Musik. Svågerskan torde hafva varit nödgad att göra sin underdåniga djupa nigning vid detta tillfälle. Det är en slags förströelse för mig att tänka på alla dessa små omständigheter. — — —

Nr 124. Wien 16. 5. 1798. Till fadern.

— — — Kotzebues annonserade Théâtre-Journal kommer ej att utgifvas, och är prénumerations-summan derföre återlämnad. Wiener-Théatren behöfver en altför sträng Kritik, och auctor har fruktat göra sig odieux hos allmänheten som är anhängare ofta af det uslaste och plattaste.

Den store och verlds-bekante Sångaren Marchesi har nu uppträdt på Wienska Scenen. Han är engagerad för 25. représentationer, likasom Crescentini var det förledit år. — — —

Nr 129. Wien 20. 6. 1798. Till brodern Carl.

— — — Det var i sanning en agréable surprise att finna Krausens minne så utmärkt och så högtidligen hedrat utaf Musikaliska Akademien. Här på orten är denne Konstnär både rycktbar och estimerad, och ansedd äfven af de Lärde för sine öfrige många och grundlige insigter. Jag hade gärna afhört den vackra Musiken, hvaraf jag redan känner någon

del. Lector Stridsberg har känt Kraus ifrån ungdomen vid de Tyska Universiteterna. Jag tror mäst att vi hafva att tacka honom för denne Compositeurs ankomst till Sverige. Stridsberg lär äga någre intressanta annotationer dem Kraus gjort under sine resor; kanske äfven några goda musikaliska stycken dem ingen annan äger. Skulle åminnelse Talet någonsin utkomma af trycket, hoppas jag Du är god och sänder mig det. Genom en viss person uti Ungern torde jag kunna bekomma åtskillige intressanta anecdoter om denne man, samt afskrifter af bref öfver Musikens tillstånd uti flere Länder. Man har åtminstone sagt mig att Kraus deröfver corresponderat med denne person. Här på stället äger jag redan flere berättelser om Kraus, som äro rätt nöjsamma. — —

Nr 131. Wien 4. 7. 1798. Till fadern.

— — — Cousin Evas' [Mörners] röst, Hennes Clavér och Hennes Zittra, hvilka nöjen lämna de ej växelvis med båda Cousiernes ömma och hjerteliga bemötande!

Nr 134. Wien 1. 8. 1798. Till fadern.

— — — Den bekante Sångaren Marchesi låter i morgon för sidsta gången höra sin värligen stora talang. Han reser sedan förmodligen till Italien tillbaka, emedan hans contract ej var för mera än 25. représentationer. — — —

Att jag i förrgår var bjuden på en stor och prägtig bal hos Hannoverske Ministren Grefve Hardenberg, är väl en ganska liten nyhet, helst jag der, likasom vid andra dylika tillfällen icke dansade. — —

Nr 142. Wien 29. 9. 1798. Till fadern.

Vid tillfälle supplicerar jag ödmjukast, det min Söta Far tacktes låta Bror Gösta veta att 75. Exemplar af hans musicalier redan äro under vägen till Leipzig, och att jag i detta mål underrättar Breitkopf. Framdeles skall jag göra Bror Gösta räkenskap för det som blifvit afsåldt härstädes. —

Nr 144. Wien 10. 10. 1798. Till brodern Carl.

En tjänst har jag nu att begära af Dig. Det vore, att sända mig Kellgrens ord uppå Haydns Roxelane, hvaraf jag ej kan erhindra mig mer än följande: "i Tartarens öken Bröder, ingen drufva blöder", samt "klokt, var

Flickans svar, min Broder, Cythéré är nöjets moder.“ Någon af våra vänner vet visst dessa bekanta ord utantill.

Nr 145. Wien 20. 10. 1798. Till fadern.

[Nämner om ett brev, som Fr. S. S. skrivit till Frigel.]

Nr 146. Wien 20. 10. 1798. Till brodern Carl.

Ett urgammalt bref ifrån Secreteraren Frigel, är nu änteligen besvarat. Ville Du vara god och lämna honom det närliggande, då han träffas på Riddarhuset, dit jag hoppas han går som oftast. Jag har bedt Herr Frigel ej visa mitt tilltagsna bref för någon annan än för Bröderne, som visst icke illa uttyda mina dristiga omdömen öfver musiken.

Talet över Kraus äger i mitt tycke flera förtjenster, än fel. Du har vetat väl tractera mig med dess sändande, och det förbinder mig till tacksägelser. —

Så snart jag hinner skall jag tillskrifva Bror Gösta sjelf, öfver tillbudet att sända mig Journalen. Jag har åtskilligt att svara på hans senaste bref. Det fägnar mig hvad han låtit säga mig, att Hr: Struck, som visserligen vinner ständigt mera förtjenst, ej har att frukta motstånd från Hæffners sida. —

Nr. 149. Wien 14. 11. 1798. Till fadern.

— — — Omöjligen kan jag inse hvarföre Musicaliska Academien visat mig den heder [ledamotskap af Academien], hvaraf min Söta Far gjordt mig underrättad. Jag har aldrig varit annat än en den största fuskare i Musik, och äger ingen annan förtjenst i denna konst, än den att vara Vurm. — —

Nr 152. Wien 5. 12. 1798. Till brodern Carl.

[Tackar för avskrift av en visa av Kellgren.]

Nr 154. Wien 19. 12. 1798. Till brodern Carl.

— — — Snart hoppas jag få underrättelse att Secreteraren Frigel öfvervunnit sin svåra Hemoroïdal-feber! — — —